

OSLOMET

ARBEIDSFORSKNINGSINSTITUTTET AFI, NASJONALT SENTER FOR FLERKULTURELL OPPLÆRING (NAFO) OG BY- OG REGIONFORSKNINGSINSTITUTTET (NIBR)

Håndbok: Norskopplæring med flerspråklig støtte

Sigridur Vilhjalmsdottir

OSLO METROPOLITAN UNIVERSITY
STORBYUNIVERSITETET

AFI-notat nummer 2022:03

Håndbok: Norskopplæring med flerspråklig støtte

Forfatter: Sigridur Vilhjalmsdottir

Prosjekt: Opsjon 1 Pilotering av utvalgte tiltak fra evaluering av tilskudd til utvikling av kommunale integreringstiltak

Prosjektleder: Anne Grete Tøge

Oppdragsgiver: Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi)

ISBN 978-82-7609-443-5

ISSN 2703-9617 (online)

© Arbeidsforskningsinstituttet, OsloMet – storbyuniversitetet, 2022

© Work Research Institute (AFI), OsloMet – Oslo Metropolitan University, 2022

© Forfatter(e)/Author(s)

Det må ikke kopieres fra denne publikasjonen ut over det som er tillatt etter bestemmelsene i "Lov om opphavsrett til åndsverk", "Lov om rett til fotografi" og "Avtale mellom staten og rettighetshavernes organisasjoner om kopiering av opphavsrettslig beskyttet verk i under visningsvirksomhet".

All rights reserved. This publication or part thereof may not be reproduced in any form without permission from the author.

Arbeidsforskningsinstituttet
OsloMet – storbyuniversitetet
Pb. 4 St. Olavs plass
0130 OSLO

Work Research Institute (AFI)
OsloMet – Oslo Metropolitan University
P.O.Box 4 St. Olavs plass
N-0130 OSLO

Telefon: +47 93 29 80 30

E-post: postmottak-afi@oslomet.no

Webadresse: oslomet.no/om/afi

Publikasjonen kan lastes ned gratis fra [arkivet](#) Publications are available for free download from [the archive](#)

Forord

OsloMet har utarbeidet en håndbok for tiltaket norskopplæring med flerspråklig støtte. Tiltaket er ett av åtte kommunale integreringstiltak som ble prøvd ut med støtte fra Integrerings- og mangfoldsdirektoratet IMDi. Norskopplæring med flerspråklig støtte er et pedagogisk tiltak i introduksjonsprogrammet for nyankomne innvandrere med kort skolebakgrunn. Skoleåret 2021/2022 har tre voksenopplæringsssentre prøvd ut dette tiltaket. Dette er en håndbok som beskriver tiltaket, og dermed kan hjelpe andre voksenopplæringer å ta i bruk tiltaket. Håndboken er utarbeidet som en del av forskningsprosjektet «Opsjon 1 - Pilotering av utvalgte tiltak fra evaluering av tilskudd til utvikling av kommunale integreringstiltak», og er finansiert av Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi).

I håndboken finner du en beskrivelse av tiltaket norskopplæring med flerspråklig støtte samt organisering og pedagogisk tilnærming. Tiltaket som håndboken presenterer bygger på et tiltak som ble utviklet gjennom et prosjekt ved Ålesund voksenopplæringsssenter. Her fikk de ansatte i voksenopplæringen veiledning fra Birgitte Fondevik, dosent ved Høgskulen i Volda. Tiltaket bygger på ideer om at språk er sammenvevde systemer som støtter opp om hverandre. Hypotesen er at kompetanse i et eller flere språk, støtter læringen av nye språk. Slike sammenhenger mellom språk gir rom for nye syn på språklæring og hvilke ressurser deltakere i voksenopplæringen trenger når de skal lære et nytt språk (Søholt et al., 2020).

Sigrídur Vilhjálmssdóttir, seniorrådgiver ved Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring (NAFO), har vært ansvarlig for utvikling og oppdatering av denne håndboken. Anne Grete Tøge, Ira Malmberg Heimonen, Susanne Søholt, Katarina Hundal, Solveig Berg Johnsen og Synnøve Utgård Gausdal har bidratt med konkrete innspill og kommentarer. Ledere, lærere og assistenter har gjennom workshop, veiledning og møter bidratt med erfaringer fra utprøvingen av tiltaket.

Prosjektleder

Anne Grete Tøge

Oktober 2022

Innhold

Forord	1
1 Innledning	4
2 Hva er norskopplæring med flerspråklig støtte?	5
3 Læring i et flerspråklig klasserom	6
3.1 Sosiokulturell tilnærming til læring av voksne	6
3.2 Pedagogisk tilnærming til flerspråklighet i opplæring av voksne	6
4 Norskopplæring med flerspråklig støtte	8
5 Planlegging og gjennomføring av norskopplæring med flerspråklig støtte	9
5.1 Samspill og samarbeid mellom norsklærer og flerspråklig assistent	9
5.2 Gjennomføring av norskopplæring med flerspråklig støtte	10
5.3 Rom for deltakerens perspektiver inn i planleggingen	11
5.4 Behov for veivisere inn i samfunnet	11
5.5 Organisering	11
5.6 Oppsummering	12
Referanser	14
Vedlegg	15

Figurer

Figur 1: Norskopplæring med flerspråklig støtte- Pedagogiske prinsipper og grad av støtte..8

Tabeller

Tabell 1: Forslag til grunnleggende samarbeidsstruktur: Arbeidsfordeling9

Sammendrag

Norskopplæring med flerspråklig støtte har vært prøvd ut i en pilotering der målgruppen var deltakere som hadde lite eller ingen skolebakgrunn og forventet sakte progresjon i den ordinære opplæringen. I norskopplæring med flerspråklig støtte legges det til rette for en språklæringssituasjon der deltakeren bruker sitt morsmål, eller et annet språk deltakeren kjenner godt fra før, for å tilpasse opplæringen til den voksne deltakeren. Dette innebærer at deltakeren får mulighet til å ta i bruk sine språkferdigheter og kunnskaper når det nye språket skal læres.

For å få til dette anbefales det et samarbeid mellom en norsklærer og en flerspråklig assistent. Målet med denne håndboken er å gi støtte til opplæringssteder som ønsker å organisere opplæring der flerspråklig assistent og norsklærer samarbeider om opplæring av nyankomne voksne.

1 Innledning

Denne håndboken beskriver et tiltak som har sitt utspring fra Ålesund voksenopplæring (VO). Tiltaket norskopplæring med flerspråklig støtte har som mål å legge til rette for tilpasset norskopplæring for deltakere som har liten eller ingen skolebakgrunn fra hjemlandet.

Norskopplæring for flyktninger og andre nyankomne innvandrere skal gjøre deltakerne rustet til å bruke det norske språket i sin hverdag og til å delta i det norske samfunnet. Det er mange faktorer som påvirker i hvilken grad deltakeren klarer å nyttiggjøre seg norskopplæringen og hva slags progresjon deltakeren har. Sentralt er utdanningsbakgrunn og erfaringer med å lære nye språk, læringsmiljø, pedagogisk modell og lærerens kompetanse og undervisningspraksis.

Hensikten med denne håndboken er å gi aktører som er interessert i å prøve ut norskopplæring med flerspråklig støtte en beskrivelse av hvordan dette kan gjøres i praksis. Håndboken inneholder derfor beskrivelser av norskopplæring med flerspråklig støtte og hvordan norsklæreren og den flerspråklige assistenten kan samarbeide om planlegging og gjennomføring i klasserommet.

2 Hva er norskopplæring med flerspråklig støtte?

Norskopplæring med flerspråklig støtte er et tiltak hvor deltakere kan ta i bruk eget morsmål, eller andre språk de behersker godt, i opplæringen. Tiltaket 'norskopplæring med flerspråklig støtte' har som formål å vise hvordan bruk av flere språk i norskopplæringen kan støtte opp under deltakerens læring i samarbeid med en flerspråklig assistent. Utprøving av tiltaket norskopplæring med flerspråklig støtte tyder på at tiltaket kan ha potensiale til å forbedre læringsutbyttet for deltakeren, særlig lytteforståelsen (Tøge et al., 2022).

I norskopplæring med flerspråklig støtte er samspillet mellom læreren, den flerspråklige assistenten og deltakeren en viktig faktor for bedre kommunikasjon i læringssituasjonen, der deltakeren får mulighet til å forstå og bli forstått. Tiltaket legger opp til at den flerspråklige assistenten samarbeider med norsklæreren i planleggingsfasen og i gjennomføringen av undervisningen. Den flerspråklige assistenten kan forklare ord, begreper og fenomener. Den kan dermed bidra til at deltakeren får mulighet til å forstå og sammenligne språk, samfunn og kultur, ved å snakke om dem.

I tiltaket norskopplæring med flerspråklig støtte er to hovedelementer spesielt viktige:

- 1) Tilrettelegging for en språklæringssituasjon der deltakeren bruker eget morsmål, eller andre språk deltakeren behersker godt, som et redskap for å lære norsk.
- 2) Samspill mellom lærer og den flerspråklige assistenten i forkant, underveis og etter undervisningen.

3 Læring i et flerspråklig klasserom

3.1 Sosiokulturell tilnærming til læring av voksne

Tiltaket norskopplæring med flerspråklig støtte bygger på samme tilnærming til læring og språkkompetanse som ligger til grunn i læreplan i norsk for voksne innvandrere, der læring gjennom kommunikasjon og samhandling vektlegges. I læreplanen står det også at deltakerens «medbrakte kompetanser, erfaringer, ulik kulturell bakgrunn og flerspråklige ressurser skal anerkjennes og danne grunnlag for videre læring» (HK-dir, 2021b, p. 3).

Kommunikasjon er viktig for personer som flytter til et nytt land og skal lære seg et nytt språk. Dette er noe som tas hensyn til i en sosiokulturell tilnærming der kommunikasjon, språklig samhandling og deltakeraktivitet i meningsfulle kontekster står sentralt. Det legges vekt på at all læring har et sosialt opphav og at kunnskaper og ferdigheter utvikles i samhandling med andre mennesker (Svendsen, 2018). I en pedagogisk sammenheng innebærer dette blant annet et prinsipp om at det deltakeren klarer sammen med andre, vil deltakeren etter hvert kunne klare på egenhånd. (Svendsen, 2018; Säljö, 2016). Denne tilnærmingen har også blitt brukt i beskrivelse av opplæring med språkhjelpere der deltakerne bruker sitt førstespråk i opplæringen og der medbrakt kompetanse og erfaringer danner et utgangspunkt for læring (Eek, 2021, p. 85).

3.2 Pedagogisk tilnærming til flerspråklighet i opplæring av voksne

I forbindelse med innføring av ny læreplan i norsk for voksne innvandrere har flerspråklighet i opplæringen fått økt oppmerksomhet. I læreplanen står det blant annet at «Deltakernes medbrakte kompetanse og erfaringer, ulik kulturell bakgrunn og flerspråklige ressurser skal anerkjennes og danne grunnlag for videre læring» (HK-dir, 2021b). Dette gjelder alle deltakere i opplæringen. Med tiltaket norskopplæring med flerspråklig støtte, legges det opp til at opplæringen av deltakere med liten eller ingen skolebakgrunn tilpasses ytterligere ved hjelp av en flerspråklig assistent som legger til rette for å oppfylle læreplanens intensjon.

Nye perspektiver og forståelse av flerspråklighet har ført til innføring av begrepet *transspråking*, som en dynamisk forståelse av språk og språklig kompetanse. Som resultat av denne tilnærmingen har flerspråklighet fått en fornyet aktualitet, også innenfor voksenopplæringsfeltet (Dewilde & Beiler, 2021; Eek, 2021; Gausdal, 2020; Holmen & Thise, 2021). Det har ført til en større aksept for kommunikasjon på tvers av språkssystemer, der man mener at bruk av alle tilgjengelige språk bidrar til økt forståelse og kommunikasjon snarere enn det motsatte. På den måten flyttes blikket fra et enspråklig ideal knyttet til språkbruk og læring, til et språksyn der språkbrukeren kan dra nytte av alle sine språk både i opplærings situasjoner og kommunikasjon med andre mennesker (García & Li, 2019, pp. 36-59).

Den pedagogiske tilnærmingen til flerspråklighet i klasserommet tar utgangspunkt i teorier om transspråking. Tre elementer er sentrale i det flerspråklige klasserommet. For det første er lærerens grunnholdning til flerspråklighet vesentlig. Læreren må være åpen for at deltakeren vil kunne dra nytte av medbrakt språklig kompetanse i læringssituasjonen. For det andre, at det planlegges for bruk av flere språk i læringsarbeidet. For det tredje er det viktig å justere

undervisningen ved behov og gripe muligheter for læring som oppstår spontant i opplæringssituasjonen (Holmen & Thise, 2021).

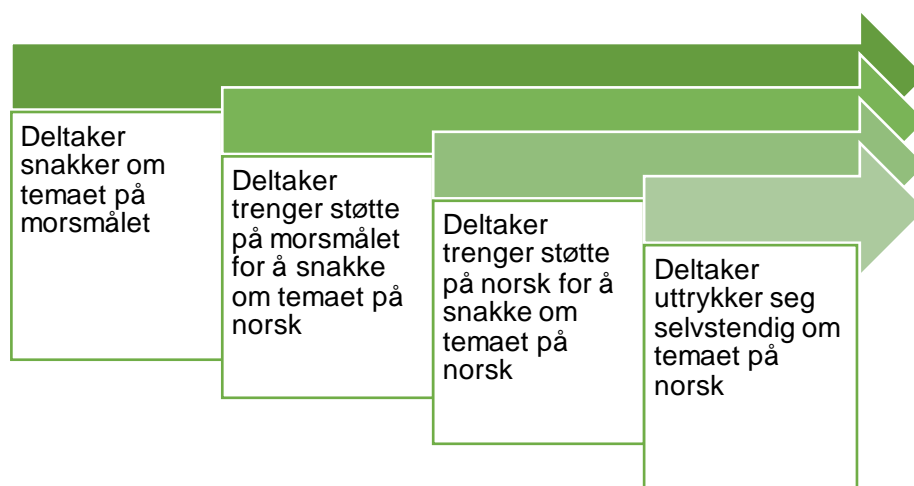
For deltakeren innebærer norskopplæring med flerspråklig støtte at den voksne i får mulighet til å ta i bruk språklæringsstrategier som innebærer å støtte seg til flere språk i forbindelse med læringsarbeidet og opplæringen i det norske språket. Denne tilnærmingen er i tråd med læreplanens intensjoner, og er noe som også kan gjennomføres uten en flerspråklig assistent. HK-dir har publisert kompetansepakker knyttet til læreplanen i norsk for voksne innvandrere der flerspråklighet i opplæringen av voksne tematiseres. Der kan lærere som jobber med opplæring av voksne hente inspirasjon og fordype seg i læreplanens ulike deler (HK-dir, 2021a).

4 Norskopplæring med flerspråklig støtte

Utgangspunktet for tiltaket norskopplæring med flerspråklig støtte, er at en flerspråklig assistent, i samarbeid med norsklæreren, bidrar på en systematisk måte til at norskopplæringen er innen rekkevidde for deltakeren, gjennom å ta i bruk flere språk enn norsk i opplæringen.

Intervjuer med deltakere i norskopplæringen som deltok i piloteringen, samt tidligere deltakerintervjuer og klasseromsobservasjoner viser at deltakere kommuniserer med andre på felles morsmål, eller andre felles språk i norskopplæringen. Dette kommer blant annet til uttrykk ved at deltakerne selv tar initiativ til å stille hverandre oppklarings spørsmål eller samarbeider om læringsaktiviteter i klasserommet på andre språk enn norsk, også uten en flerspråklig assistent i klasserommet (Dewilde & Beiler, 2021; Eek, 2021, p. 85; Søholt & Vilhjaldsdottir, 2022; Tøge et al., 2022). De pedagogiske prinsippene som norskopplæring med flerspråklig støtte tar utgangspunkt i, og som bygger på grad av flerspråklig støtte, visualiseres i figur 1.

Figur 1: Norskopplæring med flerspråklig støtte- Pedagogiske prinsipper og grad av støtte

Intensjonen med tiltaket er at flerspråklige assistenter kan bidra i undervisningen på måter som ikke norsklæreren kan. De kan dermed supplere undervisningen med sin språkkompetanse. I kraft av å beherske deltakerens språk får de flerspråklige assistentene en viktig rolle i kommunikasjonen mellom norsklæreren og deltakeren, og vil derfor kunne gi viktige bidrag og innsikt inn i planlegging og differensiering av læringsarbeidet.

Funn fra utprøving av tiltaket viser en tendens til at bruk av deltakerens morsmål i norskopplæringen styrker utvikling av lytteforståelse. I tillegg opplever deltakerne at de klarer å snakke og kommunisere bedre med andre (Tøge et al., 2022).

5 Planlegging og gjennomføring av norskopplæring med flerspråklig støtte

5.1 Samspill og samarbeid mellom norsklærer og flerspråklig assistent

I norskopplæring med flerspråklig støtte er det en forutsetning at norsklærer og flerspråklig assistent samarbeider om planlegging av undervisningen. Tilbakemeldinger fra utprøving av tiltaket er at deltakerne ga uttrykk for at samarbeid mellom norsklæreren og den flerspråklige assistenten bidro til at læringsaktivitetene i klasserommet ble fulgt opp på en god måte i språkgrupper, der den flerspråklige assistenten hadde mulighet til å gi forklaringer som førte til bedre forståelse og synliggjøring av både språklige og kulturelle sammenhenger på et språk deltakeren behersker (Søholt & Vilhjaldsdottir, 2022).

I tillegg til samarbeid rundt planlegging, evaluering og justering av undervisningsøktene, er det også behov for å planlegge samspillet knyttet til klasse- og gruppeledelse i selve undervisningssituasjonen. For å få det til er det nødvendig at norsklæreren og den flerspråklige assistenten setter av faste tidspunkt til samarbeid. I samarbeidsmøtene diskuteres opplæringsøktenes organisering, erfaringsutveksling, og videre tilpassing av opplæringen. Anbefalt samarbeidsstruktur er gjengitt i tabell 1.

Tabell 1: Forslag til grunnleggende samarbeidsstruktur: Arbeidsfordeling

HVEM:	HVA:
Individuelt: norsklærer/faglærer	Individuell planlegging og tilrettelegging
Ukentlig samarbeid i team for norsklærer og flerspråklig assistent	Evaluering av forrige undervisningsøkt, behov for justeringer i planlegging av neste økt/uke /periode. Felles drøftinger rundt organisering og gjennomføring av undervisningstimene og læringsaktiviteter med flerspråklige assistentene. Ta stilling til deling av gruppen og arbeid i språkgrupper.
Individuelt: flerspråklig assistent	Individuell planlegging og tilpasninger med utgangspunkt i felles planlegging.
Ukentlig samarbeid mellom flerspråklige assistenter (Dersom det kun er én flerspråklig assistent tilknyttet klassen kan disse punktene være tema i samarbeid med norsklæreren eller i forbindelse med assistentens individuelle planlegging)	Planlegging og samarbeid om det flerspråklige undervisningsopplegget, med utgangspunkt i deltakernes behov. Er det noe vi må oppklare med læreren? Er det noe vi må oppklare med deltakerne? Forberede temaer og nødvendige tilpasninger og forklaringer.
Undervisning med flerspråklig assistent	Undervisningen gjennomføres.
Prosessen gjentar seg	

5.2 Gjennomføring av norskopplæring med flerspråklig støtte

Norsklæreren har hovedansvar for planlegging av opplæringen. Men, til forskjell fra ordinær norskundervisning samarbeider læreren og den flerspråklige assistenten i om å tilpasse opplæringen. I tillegg har assistentene en selvstendig rolle knyttet til å svare på spørsmål, forklare og veilede deltakerne i klasserommet på et språk deltakeren forstår.

Den flerspråklige assistenten har ofte kunnskap om deltakerens språk-, kultur- og landbakgrunn og kan bruke dette aktivt inn i undervisningen. For den voksne deltakeren innebærer dette blant annet at:

- Læringsaktiviteter forklares på eget morsmål, eller andre språk deltakeren behersker godt. Dette kan være både oversettelser og forklaringer på informasjon eller oppgaver.
- Den flerspråklige assistenten kan bidra med ord og begrepsforklaringer som tar utgangspunkt i det deltakeren har kjennskap til fra før.
- Deltakeren kan bruke eget morsmål, eller andre språk deltakeren behersker godt, i arbeid med læringsaktiviteter. Dette kan innebære aktivisering av forkunnskaper, refleksjon og dialog.
- Deltakeren får hjelp til å sammenligne språk, tradisjoner og kultur.
- Deltakeren får mulighet til å formidle sine erfaringer og tanker, som kan bidra til at norsklæreren og den flerspråklige assistenten i større grad klarer å dra veksler og bygge videre på dette i opplæringen. Dette innebærer også at deltakeren i opplæringen kan fortelle hva som er vanskelig, ukjent og nytt både med tanke på språket og samfunnet.
- Den flerspråklige assistenten kan bistå deltakeren til å ta i bruk hensiktsmessige språklæringsstrategier.
- Den flerspråklige assistenten legger til rette for riktig nivå av tilpasning av norskopplæringen for den enkelte.
- Norsklæreren følger opp og bygger videre på det deltakeren har fått forklart og jobbet med, når den flerspråklige assistenten ikke er til stede.

Deltakerens behov og erfaringer kan bidra til å danne meningsfulle kontekster i opplæringen. Dette kan for eksempel gjøres ved å bruke materiale hentet fra situasjoner som deltakerne møter i sin hverdag, såkalt autentisk materiale.

Norskopplæring med flerspråklig støtte er i seg selv en måte å tilpasse opplæringen på, og som alltid vil det være individuelle forskjeller blant deltakere i en gruppe. Disse forskjellene kommer til uttrykk i ulike utdanningsbakgrunn og ulike erfaringer, ulike progresjoner i norsk og forskjellig behov for repetisjon. I tillegg vil det også variere hvor store de språkhomogene gruppene er. Dette innebærer at det kan være ulike opplæringsbehov blant deltakere innenfor samme språkgruppe. Dette vil den flerspråklige assistenten kunne formidle til læreren og denne informasjonen kan danne et utgangspunkt for videre planlegging og behov for justeringer. En viktig del av planleggingsfasen vil derfor være å finne innfallsvinkler til læringsarbeidet som har relevans for den enkelte deltaker, hvordan arbeidet i språkhomogene grupper kan gjøres og hvordan norsklæreren kan følge opp og bygge videre på dette arbeidet i undervisningsøkter der den flerspråklige assistenten ikke er til stede.

I «Overordnet plan for undervisningsøkter med flerspråkligassistent» (se vedlegg) vises det til et eksempel på hvordan tiden kan disponeres mellom fellesøkter på norsk og økter der den flerspråklige assistenten er gruppeleder for læringsaktiviteter i språkhomogene grupper.

5.3 Rom for deltakerens perspektiver inn i planleggingen

Ved oppstart anbefales det at norsklærer og flerspråklig assistent inviterer deltakerne til individuelle samtaler som en del av det å bli kjent og etablere en relasjon mellom deltakeren, norsklæreren og assistenten. Det kan være nyttig å gjennomføre denne samtalen i oppstartsfasen slik at læreren og den flerspråklige assistenten tidlig får innsikt i hva slags erfaringer, behov og forventninger deltakeren bringer med seg inn i opplærings situasjonen. Samtidig får deltakeren mulighet til å stille spørsmål.

Eksempel på noen aktuelle temaer i en slik oppstartssamtale finnes i vedlegget «Oppstartssamtale med deltaker».

Underveis vil det også kunne være nyttig å legge til rette for samtaler med deltakerne på eget språk for å reflektere over egen læring og opplærings situasjon. Det kan være nyttig for både norsklæreren og den flerspråklige assistenten å få innblikk i hvordan deltakerne opplever norskopplæring med flerspråklig støtte og om det er noe som kan endres eller justeres for å skape relevans. Det anbefales at den flerspråklige assistenten legger til rette for erfaringsutveksling i homogene språkgrupper, slik at deltakeren sammen med andre kan uttrykke sin opplevelse av opplæringen og om opplærings behovet blir ivaretatt. På den måten vil den flerspråklige assistenten og norsklæreren kunne videreutvikle en felles praksis ved å justere og tilpasse gjennomføringen samtidig som deltakerne får en arena med mulighet for innflytelse og bevisstgjøring knyttet til språklæringsprosessen.

5.4 Behov for veivisere inn i samfunnet

Erfaringer fra utprøving av tiltaket viser at de flerspråklige assistentene opplever at nyankomne deltakere med liten eller ingen skolebakgrunn har et behov for støtte og veiledning i forbindelse med utfordringer i dagliglivet. I noen tilfeller vil det være mulig å tematisere enkelte og mer generelle problemstillinger i klasserommet ved hjelp av de flerspråklige assistentene. Dette kan være et bidrag til å skape relevans og noe deltakerne umiddelbart kan ha nytte av og kan bidra til språk- og kulturforståelse og læring på arenaer utenfor skolen. Andre problemstillinger og situasjoner kan være private og akutte der deltakeren vil ha behov for bistand fra annet støtteapparat og individuell veiledning. Alle opplæringssteder kan oppleve slike situasjoner og det er viktig at lærer og assistent har en god dialog når slike situasjoner oppstår.

5.5 Organisering

Når norskopplæring med flerspråklig støtte skal organiseres er det hensiktsmessig å timeplanfeste undervisningen og arbeidsplanfeste tid til samarbeid. Målet er at rammene for opplæringen skal være forutsigbare for alle parter.

Ledelsen ved opplæringsstedet må legge til rette for at undervisningen og samarbeidstid mellom lærer og assistent timeplan- og arbeidsplanfestes. Eksempel på ukentlig omfang:

- 7-8 timer undervisning med flerspråklig assistent
- 1 time til samarbeid mellom norsklærer/faglærere og flerspråklig assistent
- 1 time samarbeid mellom flerspråklige assistenter, dersom det er flere flerspråklige assistenter tilknyttet klassen.

I tillegg må ledelsen legge til rette for strukturer som bidrar til forutsigbarhet for både norsklæreren og den flerspråklige assistenten. Dette gjelder blant annet praktiske rammer som egnede klasserom og grupperom til språkhomogene grupper, samt tilgang til nødvendig utstyr og læremidler.

Timeplanlegging og samarbeidstid

Undervisningstimer med flerspråklig assistent bør fordeles på 2-3 dager i løpet av uka, slik at det veksles mellom opplæring med norsklæreren og norskopplæring med flerspråklig støtte. Dette vil bidra til sammenheng i opplæringen og sikre deltakerens forståelse.

Når tid til samarbeid fastsettes, bør tidspunktet være egnet med tanke på planlegging, evaluering og justering av undervisningsplanene. Se også kapittel om samspill og samarbeid med norsklærer og flerspråklig assistent.

Kvalifikasjoner og egenskaper

Norsklærerens holdninger og ønske om å legge til rette for bruk av flere språk som en språklæringsstrategi som deltakeren har nytte av, er utgangspunkt for den pedagogiske gjennomføringen (Holmen & Thise, 2021). Det er et utgangspunkt at norsklæreren anerkjenner flerspråklighet som en strategi for å forbedre norskferdighetene, og se det som hensiktsmessig å legge til rette for at flere språk benyttes i opplærings situasjonen (Tøge et al., 2022).

Organisering av norskopplæring med flerspråklig støtte i samarbeid med en flerspråklig assistent vil være avhengig av hvilke språkressurser som er tilgjengelige ved opplæringsstedet. Mange deltakere i opplæringen behersker flere språk, og det kan derfor være hensiktsmessig å undersøke hvilke språk deltakeren kan være i stand til å nyttiggjøre seg som støttespråk i norskopplæringen. Ved rekruttering bør en flerspråklig assistent ha følgende kvalifikasjoner:

- Gode språkferdigheter i ett eller flere av språk deltakerne i opplæringen behersker.
- Minimum norskferdigheter på B1 nivå (i alle delferdigheter).
- Minimum gjennomført videregående utdanning fra hjemlandet eller Norge.
- Pedagogisk erfaring eller relevant arbeidserfaring fra Norge.

Viktige egenskaper:

- Personlig egnethet
- Gode samarbeidsevner
- Fleksibilitet

Beskrivelsen av kvalifikasjoner og egenskaper er et anbefalt minimumskrav. Det anbefales at det gjøres en lokal vurdering med utgangspunkt i arbeidsmarkedet og opplæringsstedets behov om det kan være nødvendig å ansette personale som har høyere kvalifikasjoner enn det som er anbefalt minimumsnivå. Avhengig av lokale forhold kan det vurderes om det er aktuelt å ansette en lærer med flerspråklig kompetanse i denne funksjonen fremfor en flerspråklig assistent.

5.6 Oppsummering

Tiltaket som beskrives i denne håndboken krever bevisstgjøring rundt samarbeid med en flerspråklig assistent i norskopplæringen og hvilke muligheter det kan gi. For læreren betyr det en mulighet til kommunikasjon med deltakerne med hjelp fra den flerspråklige assistenten når undervisningen skal planlegges og tilpasses deltakergruppen. For deltakerne åpner tiltaket opp

for å kunne kommunisere i opplæringssituasjonen, få tilstrekkelig med forklaringer og ta i bruk en virkningsfull språklæringsstrategi. Assistentens språkkompetanse kan bidra til bedre kommunikasjon og forståelse, som er viktig når komplekse temaer skal drøftes. Assistenten vil gjennom dialog på et språk deltakerne forstår og kan uttrykke seg adekvat på, kunne bidra til refleksjon og forståelse i språkhomogene grupper, noe norsklæreren kan bygge videre på i økter uten en flerspråklig assistent.

I tillegg til denne håndboken med tilhørende vedlegg kan det oppleves som nyttig for både norsklærere og flerspråklige assistenter å sette seg inn i følgende:

- *Kompetansepakker til læreplan i norsk for voksne innvandrere:* <https://kompetansepakker.hkdir.no/norsk/den-nye-lareplanen/>
- *Samarbeid med språkhjelpere om flerspråklig støtte i norskopplæringen av voksne innvandrere* (Fondevik et al., 2021). https://www.kompetansenorge.no/contentassets/abc176d39fef4bb7908b4e8dba18f63c/samarbeid_med_sprakhjelpere_om_flerspraklig_stotte_i_norskopplaringen_av_voksne_innvandrere.pdf
- *Opplæring av språkhjelpere* som er tilgjengelig på Kompetanse Norges nettsider (Buanes & Lehne, 2014): https://www.kompetansenorge.no/contentassets/abc176d39fef4bb7908b4e8dba18f63c/opplaering_av_sprakhjelpere.pdf
- *Erfaringer fra samarbeid med språkhjelpere ved Oslo VO*, avdeling Skullerud og Rosenhoff (Språkstøtte.com, 2019): <https://www.sprakstotte.com/>
- Norskopplæring med flerspråklig støtte. En bedre måte å lære norsk på. Søholt, S., & Vilhjalmsdottir, S. (2022). *Bedre skole* 34(3), 51-55.

Referanser

- Buanes, I. A., & Lehne, K. (2014). Opplæring av språkhjelpere. In V. n. f. f. kompetansopolitikk (Ed.), <https://www.kompetansenorge.no/Norsk-og-samfunnskunnskap/Methodisk-veiledning/>. Oslo: VOX nasjonalt fagorgan for kompetansopolitikk.
- Dewilde, J., & Beiler, I. R. (2021). *Pilotstudie om bruk av flerspråklige strategier og ressurser i opplæring for voksne innvandrere. Sluttrapport*. D. u. f. Institutt for lærerutdanning og skoleforskning, Universitetet i Oslo. <https://www.uv.uio.no/ils/forskning/prosjekter/pilotstudie-flerspraklige-strategier-ressurser-opp/index.html>
- Eek, M. (2021). *Språkhjelpere, investering og sosial rettferdighet: En undersøkelse av bruk av språkhjelpere i norskopplæringen for voksne nyankomne med liten skolebakgrunn* [Doctoral thesis, Høgskolen i Innlandet]. Elverum. <https://hdl.handle.net/11250/2738680>
- Fondevik, B., Iversen, J. Y., Tkachenko, E., Gummesen, L. A., Isaksen, U. S., Eide, T., & Udberg-Helle, C. (2021). *Samarbeid med språkhjelpere om flerspråklig støtte i norskopplæringen av voksne innvandrere*. Kompetanse Norge. <https://www.kompetansenorge.no/contentassets/abc176d39fef4bb7908b4e8dba18f63c/samarbeid-med-sprakhjelpere-om-flerspraklig-stotte-i-norskopplaringen-av-voksne-innv-andre.pdf>
- García, O., & Li, W. (2019). *Transspråking : språk, tospråklighet og opplæring* (I. S. Holmes, Trans.). Cappelen Damm akademisk.
- Gausdal, S. U. (2020). *Morsmålsstøtte i norskopplæringen. Hvilken erfaring har lærere med morsmålsstøttet norskopplæring for voksne innvandrere med liten eller ingen skolebakgrunn?* [Master thesis, Høgskulen i Volda. <https://bravo.hivolda.no/hivolda-xmliui/handle/11250/2723927?show=full>
- HK-dir. (2021a). *Kompetansepakker til læreplaner i norsk for voksne innvandrere*. Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse. <https://kompetansepakker.hkdir.no/norsk/den-nye-lareplanen/>
- HK-dir. (2021b). *Læreplan i norsk for voksne innvandrere*. Oslo: Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (HK-dir) Retrieved from <https://www.kompetansenorge.no/globalassets/norsk-og-samfunnskunnskap/lareplan-i-norsk-for-voksne-innvandrere-bokmal.pdf>
- Holmen, A., & Thise, H. (2021). *Flere språk i læringen. Translanguaging i praksis*. Samfundslitteratur.
- Språkstøtte.com. (2019). *Språkstøtte.com*. Oslo Voksenopplæring Retrieved 06.10.2021 from <https://www.sprakstotte.com/>
- Svendsen, B. A. (2018). Sosiokulturell andrespråkslingvistikk. In A.-K. H. Gujord & G. T. Randen (Eds.), *Norsk som andrespråk : perspektiver på læring og utvikling* (pp. 76-102). Cappelen Damm akademisk.
- Säljö, R. (2016). *Læring : en introduksjon til perspektiver og metaforer* (I. C. Goveia, Trans.). Cappelen Damm akademisk.
- Søholt, S., Liodden, T., Leirvik, M. S., Vilhjaldsdóttir, S., & Staver, A. B. (2020). *Åtte kommuner – åtte tiltak for integrering: Evaluering av kommunale integreringstiltak - Delrapport 1* (NIBR-rapport;2020:13). <https://hdl.handle.net/20.500.12199/6462>
- Søholt, S., & Vilhjaldsdóttir, S. (2022). Norskopplæring med flerspråklig støtte. *Bedre skole* 34(3), 51-55.
- Tøge, A. G., Vilhjaldsdóttir, S., Malmberg-Heimonen, I., & Søholt, S. (2022). *Norskopplæring med flerspråklig støtte: En pilotstudie* (AFI-rapport, Issue.

Vedlegg

Eksemplene du finner i vedleggene under må tilpasses og justeres etter det lokale behovet. Dette gjelder alle vedleggene.

Oppstartsamtale med deltaker

Oppstartsamtales gjennomføres kort tid etter oppstart. Norsk læreren/kontakt læreren og den flerspråklige assistenten samarbeider om forberedelser og gjennomføring av samtalen.

Mål: Bli kjent og bygge relasjon

- Gjøre klart at denne samtalen finner sted fordi vi (lærer og assistent) vil bli bedre kjent med deg (deltaker).
- Viktig at møtet bærer preg av en *samtale*, ikke *intervju*.
- Viktig å åpne for en fri og individuelt tilpasset samtale.
- Tidsbruk må tilpasses de mulighetene man har.

Bør gjennomføres så snart som mulig ved oppstart.

Navn:		
	Moment/hjelpespørsmål	Notater
Hvem er du?	Deltaker forteller litt om seg selv. Hva gjorde du i hjemlandet ditt? Har du familie/venner her? Personlige styrker/egenskaper Interesser Ønsker for framtiden (jobb/studier)	
Hvem er vi?	Lærer og assistent forteller litt om seg selv. Fortell at det er en flerspråklig assistent knyttet til klassen. Har du erfaring med norskopplæring uten flerspråklig støtte? Hva likte du med det? Hva likte du ikke med det? Har du erfaring med å bruke morsmål, eller andre språk de behersker godt, i norskopplæringen? Hva likte du med det? Hva likte du ikke med det?	
Erfaringer og forventninger	Skoleerfaring og erfaring med å lære språk. Hva lærte du/hvordan lærte du? På hvilken måte liker du å lære noe nytt? Mål og forventninger til norskkurset? Forventninger til deltakeren Er det noe som gjør det vanskelig for deg å lære (behov for tilrettelegging)?	
Spørsmål	Er det noe mer du vil fortelle om deg selv? Har du spørsmål til oss?	

Huskeliste for norskopplæring med flerspråklig støtte¹:

- Forberedelser er viktige – bruk tid til samarbeid godt – still spørsmål og gi innspill.
- Norsk læreren har hovedansvar for undervisningen. Ha en løpende dialog om på hvilken måte den flerspråklige assistenten kan være støttespiller både i planleggingen og gjennomføringen av opplæringen.
- Den flerspråklige assistenten kan bidra med ord og begrepsforklaringer som tar utgangspunkt i det deltakeren har kjennskap til fra før.
- Den flerspråklige assistenten har mulighet til å legge til rette for refleksjon og samtaler på et adekvat nivå på et språk deltakeren behersker.
- Læringsaktiviteter og informasjon kan forklares på morsmålet, eller andre språk deltakeren behersker godt. Dette kan være både oversettelser og forklaringer på informasjon eller oppgaver.
- Det er ikke sikkert at den flerspråklige assistenten har svar på alle spørsmål som dukker opp. Snakk sammen om hvordan dere kan forberede dere på en god måte og hvordan dere kan spille på hverandre i opplæringssituasjonen hvis uklare situasjoner dukker opp.
- Ofte trenger deltakeren hjelp til ting som ikke har med skole å gjøre. På hvilken måte kan den flerspråklige assistenten bidra. Hvem er den rette til å hjelpe? Ha en dialog og samarbeid gjerne slik at deltakeren kan få riktig hjelp til riktig tid.

Tipsliste for flerspråklige assistenter – hvordan bidra til læring:

- Reflekter over: Hvordan du har lært språk? Hva er din erfaring? På hvilken måte er din situasjon ulik deltakerens situasjon? Hvordan kan du hjelpe denne deltakeren med å lære, og ta i bruk det norske språket?
- Gi positiv respons.
- Still hjelpespørsmål så deltakeren selv kan finne frem til et svar/løsning
- Finn måter å bygge videre på det deltakeren kan og vet fra før. Den voksne i opplæringen har mye livserfaring som kan være nyttig å ta utgangspunkt i.
- Jobb med en ny ting om gangen.
- Finn måter alle deltakere kan bidra aktivt i aktiviteter dere jobber med i undervisningen.
- Sjekk forståelsen: Har deltakeren forstått det dere har jobbet med? Det kan være fint å ta en runde der deltakerne selv skal oppsummere det dere har jobbet med i økten. Det er også mulig å oppsummere ved å repetere hva som var målet med økten: hva visste deltakeren fra før og hva var nytt.
- Respekter taushetsplikten (se under).

Taushetsplikt

- Lærere og assistenter får vite mye om deltakerne sine – dere får vite mange personlige ting som dere ikke har lov til å fortelle til andre.
- Lærerne og assistentene skal ikke fortelle andre om deltakernes vanskeligheter i familien, sykdommer eller lignende. Lærere og assistenter har taushetsplikt.
- Taushetsplikten gjelder også etter at du ikke jobber på skolen mer.

¹ Huskeliste for norskopplæring med flerspråklig støtte bygger på: Buanes & Lehne, 2014; Fondevik et al., 2021; Språkstøtte.com, 2019

Overordnet plan for undervisningsøkter med flerspråklig assistent

Utarbeidet av Synnøve Utgård Gausdal, Ålesund voksenopplæringscenter.

<u>Overordnet plan for undervisningsøkter med flerspråklig assistent</u>													
Før undervisning	<p><i>Mål og metode (r): presenteres og drøftet i samarbeidsmøte på forhånd</i></p> <p><i>Materiell (tekster, oppgaver, støttmateriell): presentert og evt. bearbeides i samarbeid</i></p> <p><i>Lærer og flerspråklig assistent forbereder detaljer hver for seg, i tråd med det man blir enige om på samarbeidsmøte</i></p>												
Undervisningsøkt	<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tbody> <tr> <td style="width: 5%; text-align: center; vertical-align: top;">1.</td> <td style="width: 75%;">Lærer introduserer kort øktens mål, arbeidsmetode og organisering, flerspråklig assistent oversetter.</td> <td style="width: 20%; text-align: right; vertical-align: top;">Maks. 10 min.</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center; vertical-align: top;">2.</td> <td> Klassen setter seg i grupper/grupperom: språkhomogene grupper med flerspråklig assistent, og norsklæreren sitter med deltakere som ikke har flerspråklig støtte. Assistent/lærer forklarer lærestoff og oppgaver/instruksjoner nærmere. Relaterer lærestoffet til forkunnskaper, kulturelle likheter og ulikheter/språklige likheter og ulikheter. Jf. Læreplanens kjerneelementer, resepsjon, produksjon, samhandling og mediering og språklæringsstrategier. </td> <td style="text-align: right; vertical-align: top;">Ca. 50 min.</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center; vertical-align: top;">3.</td> <td>Deltakerne prøver ut dagens læringsmål. Flerspråklig assistent/lærer støtter ved behov. Gruppevis eller felles.</td> <td style="text-align: right; vertical-align: top;">Ca. 20 min.</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center; vertical-align: top;">4.</td> <td>Felles oppsummering, informasjon og lignende.</td> <td style="text-align: right; vertical-align: top;">Ca. 10 min.</td> </tr> </tbody> </table>	1.	Lærer introduserer kort øktens mål, arbeidsmetode og organisering, flerspråklig assistent oversetter.	Maks. 10 min.	2.	Klassen setter seg i grupper/grupperom: språkhomogene grupper med flerspråklig assistent, og norsklæreren sitter med deltakere som ikke har flerspråklig støtte. Assistent/lærer forklarer lærestoff og oppgaver/instruksjoner nærmere. Relaterer lærestoffet til forkunnskaper, kulturelle likheter og ulikheter/språklige likheter og ulikheter. Jf. Læreplanens kjerneelementer, resepsjon, produksjon, samhandling og mediering og språklæringsstrategier.	Ca. 50 min.	3.	Deltakerne prøver ut dagens læringsmål. Flerspråklig assistent/lærer støtter ved behov. Gruppevis eller felles.	Ca. 20 min.	4.	Felles oppsummering, informasjon og lignende.	Ca. 10 min.
1.	Lærer introduserer kort øktens mål, arbeidsmetode og organisering, flerspråklig assistent oversetter.	Maks. 10 min.											
2.	Klassen setter seg i grupper/grupperom: språkhomogene grupper med flerspråklig assistent, og norsklæreren sitter med deltakere som ikke har flerspråklig støtte. Assistent/lærer forklarer lærestoff og oppgaver/instruksjoner nærmere. Relaterer lærestoffet til forkunnskaper, kulturelle likheter og ulikheter/språklige likheter og ulikheter. Jf. Læreplanens kjerneelementer, resepsjon, produksjon, samhandling og mediering og språklæringsstrategier.	Ca. 50 min.											
3.	Deltakerne prøver ut dagens læringsmål. Flerspråklig assistent/lærer støtter ved behov. Gruppevis eller felles.	Ca. 20 min.											
4.	Felles oppsummering, informasjon og lignende.	Ca. 10 min.											
Etter undervisning	<p><i>Læringsøkten(-e) evalueres i påfølgende samarbeidsmøte. Hvordan følges dette opp i timer uten flerspråklig assistent? Eventuelle endringer man blir enige om, prøves ut i neste læringsøkt med språkstøtte.</i></p>												

Eksempler på aktiviteter

Aktiviteter som kan egne seg for i økter med norsklærer og flerspråklig assistent til stede

- Nye temaer, undersøke hva deltaker kan om dette fra før
- Arbeid med nye språkstrukturer
- Individuelt arbeid, gruppearbeid og stasjonsarbeid
- Viktig informasjon som alle må få med seg
- Oppklare misforståelser, fange opp usikkerhet
- Deltakersamtaler

Norsklæreren kan bygge videre på arbeidet som gjøres sammen med den flerspråklige assistenten.

Eksempelene på ukeplaner under, er hentet fra utprøving av tiltaket norskopplæring med flerspråklig støtte. De grå feltene gjennomføres med en flerspråklig assistent.

Eksempel 1: Ukeplan A

Ukeplan A: Tema: Kropp og helse

Læringsmål: Kunne si fødselsdatoen sin, telefonnummeret sitt og stave navnet sitt. Kunne ringe og bestille time hos lege.

Lære ord og uttrykk knyttet til noen vanlige sykdommer- Kunne samtale litt om kropp og helse.

	Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag	Fredag
På skolen 8.30-10.00	Norsk-opplæring med flerspråklig assistent.	Lesegrupper Arbeidsbok	Intro	Norsk-opplæring med flerspråklig assistent.	Stasjoner - Lese Nettoppgaver - Rollespill («Hva feiler det deg?»)
På skolen 10.30-11:45	Norsk-opplæring med flerspråklig assistent.	Stasjonsarbeid: - Lese - Datoer - Stave - Rollespill		Norsk-opplæring med flerspråklig assistent.	Norsklab, Lese- og lytteoppgaver (Øve til norskprøve)
		Samarbeidstid flerspråklige assistenter		Samarbeidstid lærer og flerspråklige assistenter	

Eksempel 2: Ukeplan A - Detaljplanlegging mandag

	Plan mandag	Organisering	Fordeling
8:30	God morgen mm	Felles	Norsklærer
8:45	Arbeid med tekst Ordlister, oversette Samtale om innhold Øve på å lese <i>-Videre arbeid i språkhomogene grupper</i>	Språkhomogene grupper, på grupperom.	Flerspråklig assistent Norsklærer har lesetrening med 2 deltakere
10.30	Muntlige aktiviteter <i>-Fortsette i klasserommet i språkblandede-grupper. Flerspråklige assistenter veileder ved behov.</i>	Felles/språkblandede grupper.	Norsklærer organiserer, Flerspråklig assistent bidrar med veiledning
11.45	Oppsummering og forklaring av lekse	Felles, med oversettelse etter behov.	Norsklærer og flerspråklig lærer sammen

Eksempel 3: Detaljplanlegging torsdag

	Plan torsdag	Organisering	Fordeling
8:30	God morgen mm	Felles	Norsklærer
8.45	- <i>Oppstart felles.</i> - Arbeid med tekst <i>-Videre arbeid i språkhomogene grupper</i>	Språkhomogene grupper, på grupperom.	Flerspråklig assistent
10.30	Hvordan uttrykke smerte og helseplager. Sammenligne norsk - morsmål. Bildekort, bingo. Muntlige øvelser, dialoger.	Felles/språkblandede grupper. Noen deltakere har behov for å sitte i språkhomogene smågrupper/par.	Norsklærer organiserer, Flerspråklig assistent bidrar med veiledning
11.45	Oppsummering og forklaring av lekse	Felles, med oversettelse etter behov.	Norsklærer og flerspråklig assistent sammen

Eksempel 4: Ukeplan B

Time	Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag	Fredag
1-2	Norskopplæring med flerspråklig støtte	Norsk	Intro	Norskopplæring med flerspråklig støtte	Norskopplæring med flerspråklig støtte
3-4	Norsk	Norsk	Intro	Norskopplæring med flerspråklig støtte	Norsk
<i>Samarbeidstid</i>					

Eksempel 5: Ukeplan B - Detaljplanlegging mandag

Time	Plan mandag	Organisering	Fordeling
	God morgen mm	Felles	Norsklærer
1-2	<i>Felles oppstart</i> Innføring av nytt tema, ukeplan mål for uka.	Språkhomogene grupper, på grupperom.	Flerspråklig assistent
	Arbeid i språkgrupper, bruk grupperom.		Norsklærer jobber i klassen med de som ikke har tilgang til flerspråklig assistent i språkblandede grupper

Eksempel 6: Ukeplan B - Detaljplanlegging torsdag

	Plan torsdag	Organisering	Fordeling
	God morgen mm	Felles	Norsklærer
1-2	Oppfølging og repetisjon.	Språkhomogene grupper, på grupperom.	Flerspråklig assistent jobber på grupperom
			Norsklærer har jobber i klassen med de som ikke har tilgang til flerspråklig assistent i språkblandede grupper
3-4	Bruk av digital læringsplattform.	Felles/språkblandede grupper 1 time	Norsklærer organiserer, Flerspråklig assistent bidrar med veiledning i mindre grupper

Eksempel 7: Ukeplan B - Detaljplanlegging fredag

	Kjøreplan fredag	Organisering	Fordeling
	God morgen mm	Felles	Norsklærer
1-2	<i>Felles</i> Ukas ord, leseforståelse og lytteforståelse.	Felles i klasserommet	Norsklærer Flerspråklig assistent støtter i språkhomogene grupper eller par i klasserommet. eventuelt enkelt deltakere

POSTADRESSE:

Arbeidsforskningsinstituttet AFI
OsloMet – storbyuniversitetet
Stensberggata 26
Postboks 4, St. Olavs Plass
0130 Oslo

TELEFON:

67 23 50 00

E-POST:

postmottak-afi@oslomet.no